

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma: Výtvarná rekonstrukce pravěku a evoluce člověka

Autor: PhDr. Barbora Půtová, Ph.D., Ph.D. et Ph.D.

Oponent: Doc. Mgr. Silvia Letavajová, PhD.

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Publikácia pod názvom „Výtvarná rekonstrukce pravěku a evoluce člověka“, ktorú PhDr. Barbora Půtová, Ph.D., Ph.D. et Ph.D. predkladá k habilitačnému konaniu, je po tematickej, ale aj metodologickej stránke vyústením a skĺbením jej dlhoročného odborného záujmu, ktorý sa pohybuje na rozhraní viacerých vedeckých disciplín, najmä antropológie, archeológie, kulturológie a výtvarného umenia. Hlavným predmetom záujmu práce je výtvarná rekonštrukcia našich predkov – ich vzhľad, spôsobu života a sveta, ktorý ich obklopoval. Takéto uchopenie práce je pomerne náročné a podmienené vedeckou odbornosťou a hĺbkovými znalosťami témy, ale aj zručnosťou, citom autora pre vizuálnosť, ktoré spadajú do oblasti umenia. Okrem predkladanej práce sú dokladom erudície a schopností Barbory Půtovej vo všetkých spomenutých oblastiach aj jej doktoráty z troch odborov: praveká a stredoveká archeológia, dejiny výtvarného umenia a kulturológia, jej rozsiahla publikačná a projektová činnosť, ako aj zoznam umeleckej tvorby a kurátorských aktivít.

2. Posúdenie úrovne habilitačnej práce

Barbora Půtová vo svojej práci sleduje zobrazovanie pravekého človeka vo výtvarnom umení. Z hľadiska druhov výtvarného umenia, použitých umeleckých techník a prostriedkov a časopriestorových kontextov člení text do viacerých celkov. Čitateľa oboznamuje so širokou škálou umeleckých prostriedkov, využívaných pri tvorbe výtvarných diel. Medzi tradičné techniky zaraďuje najmä maľbu, kresbu, plastiku a soľptúru, z moderných spôsobov zobrazovania sa venuje predovšetkým počítačovej grafike, ktorá umožňuje dvoj- aj trojrozmerné modelovanie. Zameriava sa na obrazy, knižné alebo časopisecké ilustrácie, didaktické materiály, sochy. Fenomén prezentácie pravekého človeka vo výtvarnom umení sleduje od jeho počiatkov, ktoré kladie do 50. a 70. rokov 19. storočia a spája ich s prácami britského evolucionistu Charlesa Darwina a nárastom nálezov kostrových pozostatkov hominimov. Následne sa zameriava na rozvoj rekonštrukcií pravekého človeka vo Francúzsku, nemecky hovoriacich krajinách, cárskom Rusku a Spojených štátoch. Osobitne sa venuje tvorbe v Českej republike, ktorú sleduje od konca 19. storočia do súčasnosti. Vo všetkých kapitolách prináša hĺbkový rozbor samotných diel. Pokúša sa analyzovať a vysvetliť, čo umelecké dielo komunikuje a akým spôsobom. Prináša informácie o autoroch, dobe a okolnostiach vzniku diela, umeleckých technikách, lokácii diela. Charakterizuje historický a spoločenský kontext, reflexiu diela odborným aj laickým publikom, jeho prijatie alebo neprijatie verejnosťou. Opisuje dobové vedecké poznatky, východiská, na základe ktorých dielo vzniklo. Detailne vykresľuje spoluprácu umelcov s vedcami (antropológmi, biológmi, botanikmi alebo archeológmi) a konkrétnymi vedeckými prostrediami, ich zanietenosť a v niektorých prípadoch premenu na umelcov/vedcov. Rekonštrukcia života pravekého človeka si vyžadovala vysokú vedeckú exaktnosť, ktorá bola dosahovaná nielen štúdiom faktov, ale aj priamou účasťou autorov na vedeckých expedíciách, práci v laboratóriách, archívnym výskumom alebo účasťou na pitvách. Antropológovia alebo archeológovia v mnohých prípadoch priamo dohliadali na vznik a vedeckú relevanciu výtvarných prezentácií

života pravekého človeka. Ako jeden z mnohých príkladov, ktoré autorka v texte spomína, uvádzame spoluprácu amerického maliara Matternesa s primatologičkou a odborníčkou na život horských goríl Dianou Fosseyovou. Priame pozorovanie goríl slúžilo Matternesovi ako východisko k poznaniu anatómie našich predkov. Pri interpretácii umeleckých diel Barbora Půtová využíva hodnotenia a komentáre iných autorov, ale aj svoj vedecký a umelecký potenciál, čo posúva prácu na pomerne vysokú úroveň. K práci mám nasledovnú otázku: Aké sú výtvarné rekonštrukcie praveku v slovenskom prostredí? Máme na Slovensku umelcov/vedcov, ktorí sa venujú tejto problematike? Sú v niečom podobní, špecifickí od českého prostredia?

3. Prínos a úroveň výsledkov habilitačnej práce

Stotožňujem sa s názormi autorky, ktorá sama vysvetľuje prínos habilitačnej práce v jednej z podkapitol knihy pod názvom „Vznik a poslání výtvarné rekonstrukce“. Jej význam vidí v prepojení vedeckého a umeleckého potenciálu, hodnôt a prístupov, založenom na reflexii „aktuálneho vedeckého poznania, znalostiach morfológie a fyziológie zobrazovaného druhu v jeho pôvodnom geologickom a ekologickom prostredí“ s individuálnou kreativitou umelca. Cieľom týchto aktivít má byť vytvorenie zrozumiteľného a pochopiteľného obrazu pravekého človeka, ktorý je uchopiteľný pre percipientov rôznych vekových alebo vzdelanostných skupín. Autorka na viacerých miestach svojej práce analyzuje obrazy života pravekého človeka, ktoré sú prístupné aj deťom alebo mládeži prostredníctvom učebníc alebo iných typov vzdelávacích materiálov. V tomto ohľade je potrebné vyzdvihnúť aj edukačný charakter a prínos práce.

4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Po formálnej stránke je možné konštatovať, že práca si uchováva akademický a vecný štýl, čo však neznižuje jeho čitateľnosť a pútavosť. Publikácia je doplnená bohatým obrazovým materiálom, ktorý je vzhľadom k téme takpovediac obligatórny. Je logicky štrukturovaná, jednotlivé kapitoly na seba obsahovo nadväzujú. Drobné pripomienky mám k názvom jednotlivých kapitol. Nie všetky dodržiavajú rovnakú štruktúru, reflektujúcu samotný obsah, priestorové a časové ukotvenie. Zatiaľ, čo z niektorých kapitol je zrejmé, čomu, v rámci akej doby a prostredia sa bude v autorka venovať, v iných to už opomína a ich názvy formuluje len všeobecne. Kapitoly od strany 169 sa venujú špecifikám českej výtvarnej rekonštrukcie praveku, z názvov, to však nie je zrejmé. V kapitole na s. 190, ktorá má v názve povojnové obdobie, autorka zahrnula aj súčasnosť. Vzhľadom na nové vedecké poznatky, ale predovšetkým nové technológie v zobrazovaní pravekého života, by bolo možno vhodnejšie tomu venovať osobitnú kapitolu. Zoznam vyobrazení od strany 255 je len doslovným prepisom popisov, ktoré autorka uvádza pod každým obrázkom (doplnené sú len o označenie autorských práv).

5. Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent

Habilitačná práca „Výtvarná rekonstrukce pravěku a evoluce člověka“ spĺňa kritériá, kladené na tento typ práce. Navrhujem preto, aby PhDr. Barbore Půtovej, Ph.D., Ph.D. et Ph.D. **bol udelený vedecko-pedagogický titul docent** v odbore habilitačného konania a inauguračného konania **kulturologia**.

V Nitre, 10. 6. 2025.

Doc. Mgr. ~~Silvia~~ Silvia Létavajová, PhD.